

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 2 ≡

Narodna zgodovina

Sreda, 31. avgust 2011 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli. Pri reševanju si pomagajte s slikovnim gradivom.

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 3 prazne.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

SLOVENCİ V SREDNJEVEŠKEM RIMSKO-NEMŠKEM CESARSTVU

1. V 10. stoletju je nastalo srednjeveško rimsko-nemško cesarstvo.
Kateri cesar je ustanovil rimsko-nemško cesarstvo?
Čigavo podporo si je pridobil pri vodenju države in kako?

(2 točki)

2. Zaradi obrambe pred Madžari so v rimsko-nemškem cesarstvu, od Dunaja na severu do Jadranskega morja na jugu, ustanovili nove upravne enote, mejne krajine (marke), in grofije Pomagajte si z zemljevidom 1 in naštejite mejne krajine.

(3 točke)

Zemljevid 1

(Vir: Jernejčič, A. R., 2000: Zgodovina na maturi, str 36. DZS. Ljubljana)

3. V 10. stoletju je bila ustanovljena vojvodina Koroška.
Kakšno ime se je uveljavilo za novonastalo tvorbo v našem zgodovinsko opisju, ki je prikazana na zemljevidu 1?
Katera pokrajina je imela v tej upravni enoti osrednjo vlogo?
Pojasnite temeljni razlog njene ustanovitve.

(3 točke)

4. Na slovenskem ozemlju se je z rimsko-nemškim cesarstvom začel hitreje uveljavljati nov fevdalni družbeni red. Glede na vir odgovorite na spodnja vprašanja.
Katere nove obveznosti je prebivalcem naložil novi zemljiški gospod? (Navedite tri.)
Navedite ime zemljiškega gospoda.
Kako imenujemo nov tip fevdalizma, ki se je uveljavil v rimsko-nemškem cesarstvu?

(3 točke)

Naš vojvoda Janez pa nam je nedavno postavil stotnike, razdelil ljudstvo med svoje sinove, hčere in zete; dasi revni, si ti sedaj gradijo palače ...

Nikdar nismo dajali krme (za konje), nikdar nismo delali na dvoru, nikdar nismo obdelovali vinogradov, nikdar nismo žgali apna, nikdar nismo zidali hiš, nikdar nismo delali opeke, nikdar hranili psov, nikdar dajali dajatev, kot to delamo sedaj ...

Nikdar nismo dajali dajatev od ovac, kakor jih dajemo sedaj. Vsako leto oddajamo drobnico in jagnjeta. Brodarimo na Beneško, v Raveno in Dalmacijo, pa tudi po rekah, česar nismo nikdar počeli. Vsega tega ne delamo za samo Janeza, temveč tudi za njegove sinove, hčere in zeta.

(Vir: prevedel Bratož, R., 1992: Listina o rižanskem placitu, str. 88, 89. Annales 1, 2, Koper)

5. V 11. stoletju so se na slovenskem ozemlju začele oblikovati dežele, ki so obstajale do 1918. leta.
V zemljevid 2 vnesite imena štirih dežel, ki so se oblikovale na slovenskem etničnem ozemlju v času rimsko-nemškega cesarstva.
Navedite tudi glavna mesta teh dežel.

(4 točke)

Zemljevid 2

(Vir: Rozman, T., 2009: Zgodovina na maturi 2010. Delovni zvezek, str. 47. Modrijan. Ljubljana)

Glavna mesta:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

6. Pomembno vlogo pri urejanju dežele so imeli deželni stanovi.
Naštejte tri družbene sloje, ki so bili vedno zastopani v deželnih zborih.
V katerem deželnem zboru so bili zastopani tudi kmetje?

(2 točki)

7. Fevdalna razcepljenost je omogočila vzpon različnim fevdalnim rodbinam v slovenskem prostoru. Obkrožite štiri črke pred rodbinami, ki so imele svoje posesti na današnjem slovenskem ozemlju.

(2 točki)

- A Kotromaniči.
- B Spanheimi.
- C Auerspergi.
- D Anžuvinci.
- E Jagelonci.
- F Eppensteinci.
- G Bribirski.
- H Andeški.

8. Leta 1254 je po izumrtju staufovske dinastije rimsko-nemško cesarstvo padlo v globoko politično krizo.

Pojasnite pojem interregnum.

Zakaj so volilni knezi izvolili za novega vladarja Rudolfa Habsburškega?

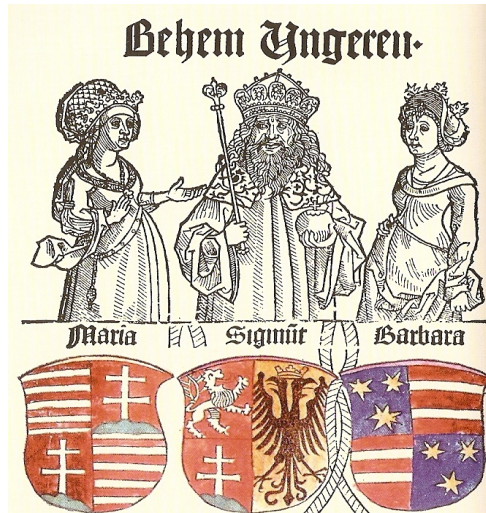
Katerega pomembnega kralja je Rudolf I. premagal kmalu po zasedbi prestola?

(3 točke)

9. Prevlado Habsburžanov so v 15. stoletju ogrozili grofje Celjski. V krajšem razmišljanju opišite vzpon in propad celjske rodbine. Pri zapisu upoštevajte naslednje elemente: s katerim Celjanom se začne vzpon te rodbine, kako so krepili svojo dinastično moč, kateri cesar je dvignil Celjane v državne kneze in zakaj, kako so se na to odzvali Habsburžani in kakšne so bile posledice za Celjane.

(5 točk)

Slika 1

(Vir: Fugger Germadnik., R., 2006: K zvezdam in nazaj, ob 550-letnici smrti poslednjega grofa Celjskega, str. 12, Pokrajinski muzej Celje. Celje)

Prepoznavna poteza njihovega rodu sta bila velika podjetnost in prizadevnost pri večanju ekonomske moči. Posest na Štajerskem, Koroškem in Kranjskem so širili s pridobivanjem gospostev kot cerkvene fevde, še več so jih pridobili s posojanjem denarja (ob zastavi posesti) ali z direktnimi zakupi. Sorodstva so iskali v uglednih visokoplemiških družinah: pri Ortenburških, Goriških in Schauenberških.

(Vir: Fugger Germadnik., R., 2006: K zvezdam in nazaj, ob 550-letnici smrti poslednjega grofa Celjskega, str. 9 in 10. Pokrajinski muzej Celje. Celje)

10. V srednjem veku je podobo slovenskih dežel najbolj spreminjala kolonizacija.
Pojasnite, kaj je kolonizacija.
Pojasnite razliko med notranjo in zunanjo kolonizacijo.

(2 točki)

11. Od 10. do 15. stoletja sta potekali druga in tretja faza kolonizacije na Slovenskem.
Primerjajte podobnosti in razlike med njima (poselitveni prostor, tip kolonizacije in značilna imena naselij).

(3 točke)

12. V času višinske kolonizacije so nastajali tudi celki.
Kaj so celki?

(1 točka)

Slika 2

(Vir: Berzelak, S., 2002: *Srednji in novi vek*, str. 57. Modrijan. Ljubljana)

13. S kolonizacijo slovenskega prostora se je začela tudi njegova germanizacija in nastajanje jezikovnih otokov.
Obkrožite črke pred tremi jezikovnimi otoki.

(3 točke)

- A Mežiška dolina.
- B Apaška kotlina.
- C Sorško polje.
- D Moravška dolina.
- E Ptujsko polje.
- F Kočevsko.

14. Kmetje so bili najštevilčnejši del družbe. Zemljiški gospod jih je obremenjeval s številnimi dajatvami in tlako.
Razložite naslednje dajatve kmetov:

(3 točke)

VELIKA PRAVDA

MALA PRAVDA

PRIMŠČINA

15. Večje potrebe po hrani je bilo mogoče zadovoljiti tudi z novimi načini obdelovanja zemlje in novim orodjem.
Navedite, kateri način obdelovanja zemlje se je uveljavil v visokem srednjem veku.

(1 točka)

16. V poznem srednjem veku so se morali začeti kmetje ukvarjati tudi z neagrarnimi dejavnostmi.
Katero dejavnost prepoznate na sliki 3?
Navedite en razlog, zakaj se je kmet začel ukvarjati s to dejavnostjo.

(2 točki)

Slika 3

(Vir: *Ilustrirana zgodovina Slovencev*, str. 179. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1999)

17. Med 11. in 15. stoletjem so na Slovenskem nastajala tudi mesta. in to v različnih obdobjih in zaradi iz različnih vzrokov.
V kateri slovenski deželi so nastala mesta najprej in kaj je vplivalo na njihov nastanek?
Zakaj je na Kranjskem nastalo več mest ob koncu 15. stoletja?

(3 točke)

Ker poznamo in srčno občutimo veliko izgubo in škodo, ki so jo naši meščani in ljudje od Turkov pretrpeli, in bi se trdnjava ne mogla zidati in dovršiti, smo vsled njihovih iskrenih prošenj in zaradi javnega blagra omenjeno utrdbo, v kolikor je že osnovana in obzidana, povišali v mesto in jo imenovali Lož; naše ljudi in podložnike, ki imajo tamkaj hiše ali ki jih sedaj zidajo ali ki bodo pozneje tamkaj bivali, pa smo napravili in imenovali za meščane.

(Vir: *Gruden, J., 1910: Zgodovina slovenskega naroda*, str. 351. Družba sv. Mohorja. Celovec)

18. Med ustanovitelji mest na Slovenskem najdemo visoke plemiške rodbine in cerkvene dostojanstvenike (škofje).
Pripišite črko pred mestom k njegovemu ustanovitelju (mestnemu gospodu) v desnem stolpcu.
(2 točki)
A Ljubljana	_____	salzburška škofija
B Škofja Loka	_____	Habsburžani
C Ptuj	_____	Spanheimi
D Novo mesto	_____	freizinška škofija
19. Mesta v notranjosti slovenskega prostora so se razlikovala od mest v Primorju.
Opišite tri razlike med obema tipoma mest.
(3 točke)
20. Po jezikovni pripadnosti so bili meščani mest v slovenskih deželah zelo heterogeni in so uporabljali vedno vsaj dva jezika.
Navedite, katera dva jezika sta prevladovala v mestih v notranjosti in katera dva v mestih v Primorju.
(1 točka)
21. Ob koncu srednjega veka sta se na Slovenskem začeli razvijati dve novi neagrarni dejavnosti, ki sta doživeli pravi vzpon šele v naslednjih stoletjih.
Navedite ti dve gospodarski dejavnosti.
(1 točka)

22. Cerkevna uprava na Slovenskem je bila od 811 razdeljena med salzburško nadškofijo in oglejskim patriarhatom.
Navedite, kje je potekala upravna meja med salzburško nadškofijo in oglejskim patriarhatom.
Kdo je to mejo določil?

(2 točki)

23. Pomembne dogodke, povezane z življenjem Slovencev v rimsko-nemškem cesarstvu, razvrstite od 1 (najstarejši dogodek) do 6 (najmlajši dogodek). Pri tem si pomagajte z letnicami: 976, 1072, 1273, 1382, 1436 in 1461.

(3 točke)

_____ Ustanovitev Ljubljanske škofije.

_____ Izvolitev Rudolfa Habsburškega za vladarja rimsko-nemškega cesarstva.

_____ Sigismund podelil Celjanom naziv državnih knezov.

_____ Nastanek vojvodine Koroške.

_____ Habsburžani pridobijo Trst.

_____ Nastanek krške škofije.

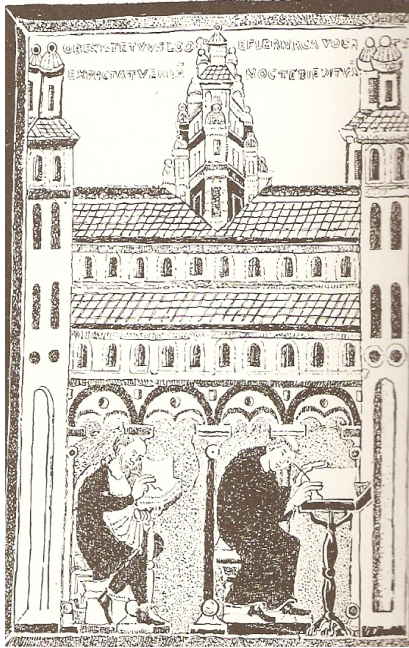
24. Pomembno vlogo so imeli tudi različni samostani.
Imenujte dva meniška redova, ki delujeta na Slovenskem.
Navedite tudi dve področji njihovega delovanja.

(2 točki)

25. V samostanih so imeli menihi poseben prostor, v katerem so prepisovali knjige. Kako se je imenoval ta prostor?

(1 točka)

Slika 4

(Vir: Zgodovina v slikah 9, str. 4280. DZS. Ljubljana, 1977)

Prazna stran

Prazna stran